תלמוד בבלי · מפרשים על המסכתות הקטנות · תומת ישרים

תומת ישרים על אבות דרבי נתן

רבי בנימין מוטל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תומת ישרים על אבות דרבי נתן

רבי בנימין מוטל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תומת-ישרים-על-אבות-דרבי-נתן/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ו 4
פרק ז 5
פרק ט 5
פרק יא 5
פרק יב 5
פרק יד 6
פרק טו 6
פרק טז 6
פרק יז 7
פרק יח 7
פרק כ 7
פרק כא 8
פרק כד 8
פרק כה 8
פרק כו 9
פרק כז 9
פרק כח 9
פרק כט 10
פרק ל 10
פרק לא 10
פרק לב 11
פרק לג 11
פרק לד 11
פרק לה 13
פרק לו 13
פרק לז 14
פרק לח 14
פרק מ 14
פרק מא 15

פרק א

הלכה ז

ומביאים להם סנדילפונים. פרש"י ז"ל בסנהדרין (דף נט.) סנדלפין [ע"ש] שם אבן טוב ובספר כתיבת יד כתוב סנדלכין ופי' בערוך ראמות וגביש [איוב כח] תרגום סנדלכין ובירונים:

הלכה ח

יום ראשון כו'. נ"ב הר"ר דוד אבוררהם ז"ל כתב מאמר זה בפירושו לסדר תפלות דף כ"ו סוף ע"ב במעט שינוי:

[**נקמות**] **הופיע**. נ"ב לשון הופיע קא דריש מענין הארה ולכן אמר שברא את החמה כו' שהם מאירין כו' ובכן בסמוך שהם מרננים בעולם מן הרנינו וכן בכולם:

והוציא לה נמחק [ונפל טעות בדפוס פפד"מ שהציגו זה ברבועים וצ"ל בעגולים כי בכל הדפו"י איתא זה]:

פרק ו

הלכה ב

תורת כהנים. נ"ב תורת כהנים הוא ספר ויקרא שבו היו רגילין להתחיל ללמוד למתחילין [עי' ש"ך יו"ד סימן רמ"ה ס"ק ח']:

[**והיה**] **מכה**. צ"ל מסתת:

[**חבילה של**] **קשים**: צ"ל עצים [וכן הוגה לפנינו ובאמת בגמ' נדרים דף נ' איתא הוו גנו בי תיבנא כו'. וגי' הגר"א כאן תבן היא שוה להגי' ישנה]:

שאני יכול לישן. צ"ל שאני ישן בהם:

[**כל העניים בדין**] **ואם אומר**. צ"ל ואומרים:

לא למדתם תורה והם אומרים מפני שעניים כצ"ל:

ומדולדל היה והם אומרים מפני טפינו אומרים להם והלא ר"ע היו כצ"ל:

הלכה ג

כדי שיהיו מים מצויים לעולי הרגל כצ"ל:

ואטול חמשה ראשים מיד נתנו לו כצ"ל:

פרק ז

הלכה ב
[**כשבא עני**] **ועמד**. צ"ל ועומד:
ואמר. צ"ל ואומר:
[**בכאן**] ואומר [כ"ה בדפו"י] צ"ל ואומרים:
[**ענוה כיצד**] **בזמן שאין אדם** [**כ"ה בדפו"י**] **צ"ל בזמן שאדם** [**ובדפוס פפד"מ טעו והציגו גם למעלה שאדם במקום שאין אדם**. ובאמת שם צ"ל שאין אדם כהגי' הישנה וכנוסחת הגר"א]:

פרק ט

הלכה ב
את הפורענות. מלת את נמחק. וכן בפעם השני:

פרק יא

הלכה א
כשם. צ"ל שכשם:
בשבת כל זאת שלא עשה. נ"ב נ"א כל שבעה וכל זה. לפי שלא עשה:
שנכפה ונפל על אומן שלו. נ"ב נ"א שנכפל ונפל על אמן שלו:

הלכה ג
סרדיוט אחד הלך ואמר להגמון עמד והקיף כצ"ל:

פרק יב

הלכה ד
ועוד כמה. צ"ל (וערב מה) [והרבה]:

הלכה ה
שהרי העולם הבא. נ"ב נ"א שכבר מקומך:

פרק יד

הלכה ג
ולישמעאל בן חנניה קרא לו גרועה במדבר שמחווזקת. נ"ב נ"א ולשמעון בן נתנאל קרא לו גרועה שבמדבר שפוסקת:

הלכה ו
[**ואיני יכול לעמוד**] **בו**. צ"ל לו:

פרק טו

הלכה א
רבוא ונוטלים את כל. נ"א מנה אפי' נוטלים ממנו כל:

הלכה ב
תרוטות. פרש"י ז"ל רכות. ובערוך ערך טרט פי' שעפעפיו סגורות ואינן פתוחות אלא מעט:
על אברים של עבדים ושל שפחות. נ"ב נ"א בחיק עבדים ושפחות:
א"ל וכי אין כהן וכו' בכהונה גדולה על גבי המזבח אלא וכו' בא אצל הלל א'ל כו' כהן גדול ואעמוד בשמנה בגדים ואשמש וכו' שילמוד תחלה איך יכנס ואיך יצא לפני המלך א"ל הן א"ל אם [כן] אתה וכו' הקרב יומת מיד נשא וכו' גר הקל שלא באתי כצ"ל:

הלכה ג
להקהל בישראל. צ"ל לקהל ישראל:

פרק טז

הלכה ב
כשבאתה על אותה כצ"ל:
בדבריה. צ"ל בדברים:
בכבוד גדול. ואל תתמה כצ"ל והשאר נמחק:
ומרקק ולא פנה אליהן לשחרית הלכו כצ"ל:
רשות וקדשה כצ"ל [ובדפו"י קדשה ובדפו"ח הוגה לקדשה]:

הלכה ג
האיש מבקש להרגך הוא. נ"א אם בעריסתך היה איש שמבקש להרגך הוא:
בדברי תורה שהן כאש בלבד כצ"ל:

שהוא מסית. נ"ב נ"א מושל:

פרק יז

הלכה ג

ועדיין לא הגיעו לתיישים וכבשים שנאמר כצ"ל [ולגירסת הגר"א צ"ל לתיישים וטלאים]:

פרק יח

הלכה א

לפועל שנטל קופתו כו'. גירסת רש"י ז"ל לעני שנטל קופתו ויצא לשדה מצא שעורין קצר ונתן בה מצא חטים קצר ונתן בה וכן פולין וכן עדשים וכשבאו לביתו בירר כל מין ימין לעצמו כך ר"ע כשלמד מרבותיו שמע דבר מקרא מרבותיו ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו הגדה נתן לבו לחזור עליהם ולגורסן עד שהיו סדורים בפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אבל כשנעשה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סדר מדרש ספרי וספרא לבדן ושנאן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן והגדות לעצמן. את זה כתבתי ממ"ש רש"י ז"ל שם להיותה גירסא אחרת וצריכה להבנת הברייתא השנויה פה וע"ש בגמ' ופרש"י ז"ל ואז תבין עד סוף הפרק ומאי איכא בין האחד לחבירו:

הלכה ב

ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת כצ"ל:

פרק כ

הלכה א

יין משובח [**מלות שבכל המדינות ליתא בדפו"י**]. נ"ב נ"א יינות המשובחים שבכל המדינות:

והכלך. נ"ב אינו בנ"א ונכון כי הוא פסולת המשי עיין (בפרק) [בערוך ערך] כלך ובפרק במה מדליקין (שבת דף כ'):

ששזפתני השמש וגו' כצ"ל:

כל בנות. נ"ב נ"א בלאות ובערוך ערך בל כתב בויקרא רבה פי"ט ויגל את מסך יהודה גלי בולאות ס"א דוכסייא ע"כ נראה שבולאות ודוכסיא ענין אחד והם שרים או שרות כנ"ל. תניא:

[**בני אמי נחרו בי**] **זה משה כו'**. נ"ב ופי' הפסוק לפי זה שחרה אפו של משה על המצרי בי בשבילי ובעבורי:

וישב על הבאר ולכהן מדין שבע בנות [וגו'] ויבאו הרועים כצ"ל:

פרק כא

הלכה א

נמצא בטל מכל. נ"א מן:

כולה. לנוסחת הספר נמחק תיבת כולה ולנ"א לא:

בן חורים ושריך בעת יאכלו. ואיזו כצ"ל:

לעשות להם גאולה. נ"א ליתן גאולה:

שלא יתכוין אדם בשעה שהוא שונה בביתו לשוח. עם אשתו עם בניו. נ"א שלא להיות יושב ושונה בתוך ביתו ומשיח עם בניו:

פרק כד

הלכה ד

כלים נאים. בספר כתיבת יד כתוב כלונס וכ"כ בערוך כלנס ולא פירשו אבל לפי ענינו נראה שהוא מתג או רסן:

רסן לבלום צ"ל כלונס [וכ"ה בערוך]:

פרק כה

הלכה א

חכמתו. נ"ב נ"א חכמים וכן בפעם השני:

משחירות. נ"ב נ"א קרובות [אולי צ"ל ובגמ' דכתובות איתא ירוקות]:

ואומר ויפרוש אותה. נ"ב כל זה הפסוק אינו בנ"א וכתוב למטה קודם וכתוב אליה קינים [וכ"ה גירסת הגר"א]:

הלכה ג

[**לאחר**] **שבת**. צ"ל השבת:

והיה בוכה וצועק ואומר כצ"ל:

הלכה ד

רד ממקומך ב' וג' מעלות. נ"א הרחק ממקומך ב' וג' מקומות:

פרק כו

הלכה ב

בשבועה. צ"ל בשבועות:

מן הקנים. נ"ב נ"א מן הקונם:

[**ראויה**] **למזבחות** [**לפנינו למזבח**]. נ"ב נ"א לבנות מזבח:

הלכה ד

ונמצא מבטל מפריה [**כ"ה בדפו"י**]. צ"ל ומבטל פריה:

הלכה ה

שאינו מברך. נ"ב נ"א שאינן עולין על גופו:

עליהן. נמחק [ור"ל לנ"א ולא כלל הגה"ה זו עם מ"ש למעלה בגליון. מפני שבדפוס שלפניו נדפס מלות שאינו מברך בסוף העמוד ומלת עליהן בראש עמוד אחר. ובדפוס פפד"מ שגו בזה והציגו מלת עליהן בעגולים]:

פרק כז

הלכה ב

דרכת בים סוסיך נמחק וצ"ל במקומו לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך וכו':

הלכה ד

ילמדו כל אדם ממשה. נ"א שכן מצינו במשה:

פרק כח

הלכה ב

ממדינת הים. צ"ל ממדינתו:

הלכה ד

במכסאות במרחצאות ותרטייאות וארנוניות. נ"ב נ"א במסיאות במרחצאות וטרסיות וארכיות. ולא הבנתי אך בערוך מצאתי שפי' בארכי ישנה של צפורי ערכאות ואולי ארכיות הוא כמו ערכאות:

הלכה ה
שפעמים שאדם לוקח כצ"ל:

פרק כט

הלכה ג
יש לך אדם שלמד. נ"ב נ"א ד' מדות בת"ח למד [ובדפוס פפד"מ ערבו הנוסחאות]:
לאחרים ולא למד לעצמו כצ"ל:

הלכה ד
יעמדו ויבקשו ממני איני. נ"א ואיני:

הלכה ה
שמחללל שם שמים אין כח כצ"ל:

פרק ל

הלכה ב
כיצד שוגג כו'. נ"ב נ"א כיצד שוגג שהרג את הנפש מצאו גואל הדם והרגו ה"ז פטור הרגו במזיד מצאו גואל הדם והרגו ה"ז גולה על ידו וכי וכו' [והנוסחא הישנה להיפך ברישא גולה ובסיפא פטור וגם אחר מלת הנפש גרסינן וגולה לעיר מקלט]:
מעלין [כ"ה בדפו"י] עליו הכתוב כל זה נמחק [ובאמת א"צ למחוק רק מלת הכתוב וכגי' הגר"א וכמ"ש בסיפא]:

פרק לא

הלכה ב
דמים רבים נאמר. נ"ב נ"א דמים הרבה מנין:
ובני בניו ודם זרעותיו וכו' כצ"ל:
ר' נחמיה אומר כו'. נ"ב נ"א ר' נחמיה אומר כתוב אהד אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות. וכתוב להלן זה ספר תולדות אדם מה תולדות האמור כאן בריאה ועשיה אף תולדות האמור להלן בריאה ועשיה מלמד כו':

הלכה ג
אלא צדיקים. נ"ב נ"א דורו של צדיקים:
חכם פלוני בדור פלוני עתיד חכם פלוני למות כצ"ל:

ויש לו צער כו'. נ"ב נ"א והיה לו לצער גדול בא לו לצור על הארץ והיה מצייר והולך בה צורות הרבה אף כך כו':
בני מעיו [של אדם]. נ"א הכנים שבו:
זהו דמעות. נ"א מימי רגליו של אדם:
סתידראות כו' סתידראות. נ"א סרדיוטות ופי' בערוך שרים ממונים לעשות דין מהדיוטות:
שוקיו של אדם. נ"א עקביו של אדם צביים בעולם צביים באדם שוקיו:
עקיביו. נ"א רגל:

פרק לב

הלכה א

שעיכב. צ"ל שעכבו:

פרק לג

הלכה ב

שנים מלך לך כצ"ל ונ"ב עי' בפירוש הרב דון יצחק אברבנאל ז"ל למסכת אבות בפי' משנת עשר נסיונות כו' דף קנד ע"ב כי הוא ז"ל פי' שם ברייתא זו:
שיהיו המלאכים כו'. נ"ב נ"א יהיו אומות העולם אומרים יותר מכן ויותר מכן יש לאברהם ליטול שנאמר כו':
וישלח חצים ויפיצם וכו' שנאמר וישלח חצים כצ"ל ונ"ב בשמואל [ב כב]: הוי אומר ראשי כו' על הסלעים. נ"ב נ"א והיכן משברים ראשי תנינים הוי אומר על הסלעים:
וליחכתן. צ"ל וליהטתן ופי' שליהטה האש הנודות:

פרק לד

הלכה א

ולבן זה מחלקותו. נ"ב האמת שהיה נ"ל להגיה ובין תופל ולבן אלו דברים שתפלו על המן כמ"ש רש"י ז"ל בפי' על הפסוק הזה וכתב עוד וחצרות זה מחלקותו של קרח עכ"ל. ובזה היה מתישב דקשה לי איך דריש מלבן מחלקותו של קרח דבשלמא על המן ניחא שהוא לבן כדפרש"י ז"ל אבל מה אעשה לשון הברייתא אינו מניח לי להגיה כי דריש מהאי קרא ז' נסיונות ואמר בפי' וחצרות על השלו או על העריות בנ"א הרי שבעה ולפי

דבריהם ששה לבד לכן נראה להניח הענין כמו שהוא ולישב דרשת לבן זה מחלקתו של קרח אפשר לישב על דרך שאמרו רז"ל על קרח [הובא ברש"י ריש פ' קרח] מה עשה סדר וכנס ר"נ ראשי סנהדראות וכו' והלבישן טליתות שכלן תכלת באו ועמדו לפני משה ואמרו לו טלית שכלה תכלת [חייבת וכו' חוט א' של תכלת] פוטרה זו שכלה תכלת לא תפטור את עצמה:

הלכה ב

[**א"ר יוסי**] **חלקנו**. נ"א חלוק אני:

הלכה ד

רשב"ג אומר עתידה פרשה [כ"ה בדפו"י] נ"ב נ"א ראויה היתה:

מיאור כתיב. נ"ב פי' שעיין תלויה מיער והוא אחד מד' אותיות תלויות כאשר תראה במסרה בשופטים על פסוק ויהונתן בן כו' וכן במדרש תלים על הפסוק עצמו מיער העיין תלויה אם זכית מיאור כו':

עשר נקודות. נ"ב ג"כ במסרה מנאם בסדר במדבר וכן תמצא כ"ז מכאן ועד אחת עשרה היא בתורה במדבר רבה ס"פ ג' דף קמ"א ע"א:

הלכה ה

שלא נשקו באמת. נ"ב שם במדרש כתוב בכל לבו וכן בפרש"י ז"ל מלשון ספרי:

רשב"א אומר כו'. נ"ב אולי כוון למ"ש רש"י ז"ל בשם רשב"י וז""ל ארשב"י בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו עליו באותה שעה ונשקו בכל לבו וז"ש נשיקה זו של אמת ר"ל זו של אמת היתה שנכמרו רחמיו וכלן אינן לאמת [כ"ה בדפו"י והוגה בדפו"ח של אמת] ר"ל שבשאר פעמים שנשקו לא נשקו באמת רק בפעם הזאת שנכמרו רחמיו ולפיכך הוא נקוד להודיע השנוי. ובנ"א ולכלן אין אין לאמת ולא הבנתי:

מלמד שהחריבו האומות כו'. נ"ב בספר כ"י כתוב מלמד שלא החריבו אלא האומות ולא המדינות כיוצא בו [ועשרון] כו' ובמדרש נקוד על ריש שבאשר שאף מלהלן היה כן ויש אומרים מלמד שלא החריבו האומות אלא מדינות ע"כ ור"י בעל הטורים כתב אשר ריש נקודה ונשאר אש כי שרפוה באש וניטל ראש שלה ע"כ ונראה שזה מסכים למדרש ששרפוה באש והחריבו המדינות לא האומות אלא ראש שלהן:

עשרון הכתוב ביו"ט כצ"ל:

הלכה ו

ואחת שעתידה כו'. נ"ב כשבאתי למצא חשבון העשר ירידות לא מצאתי אלא ט' כאשר תראה כאשר תמנה פרטן. האמנם נ"ל שהאחד שחסרה מן המנין היא שמצינו שבאהל

מועד ירד ב' פעמים כאשר תראה בפרשת בהעלותך סימן י"א כתיב ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר וגו' ויצא משה וידבר אל העם וגו' ויעמד אותם סביבות האהל וירד ה' וגו' הרי ירידה א' לאהל מועד עוד בפרשה עצמה סימן י"ב ותדבר מרים ואהרן במשה וגו' ויאמר ה' פתאום וגו' וירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל הרי ירידה שניה לאהל מועד. ובזה יהיו עשר ירידות תמימות כנ"ל תני':

הלכה ט

תפארת. נ"ב נ"א סוכה. ונראה לפרש (מן סוכה) [כמו יסכה] שסוכה ברוח הקדש [מגילה דף יד. סנהדרין דף סט:]:

פרק לה

הלכה ב

[**שעורותיהן**] **יפה**. נ"א יפים:

לבעלי אנשי. נ"א לבעלים לבני:

הלכה ג

וכראש תור היה יוצא כצ"ל ונ"ב בירושלמי דמגילה פ"ק אמר ר' אבדימא דצפורין כראש תור היה נכנס מתוך חלקו של יוסף לתוך חלקו של בנימין והיה המזבח נתון עליו:

והיה חוזר. צ"ל וחוזר:

הלכה ד

ליקבע בין תחומו של יהודה לבנימין. נ"ב נ"א לבנות בשבט יהודה ובנימן:

הלכה ח

ביניהם כמלא קומתו כצ"ל אדם נמחק [כוונתו שצ"ל קומתו במקום קומת אדם אבל ברישא ליתא מלות כמלא קומתו בדפוי"י וכגי' הגר"א. ובדפוס פפד"מ חשבו שכוונת המחבר להוסיף ברישא כמלא קומתו והציגו זה בפנים בטעות]:

פרק לו

הלכה א

לעבירות. נ"ב נ"א וחוטאים:

אומות העולם. נ"ב נ"א אמת [ותיבת העולם ליתא]:

פרק לז

הלכה ג
ח' **פרושין הם**. נ"א שבעה פרושין הם פרוש שכמי פרוש נקפי פרוש (מרוביא) [מדוכיא] פרוש מה חובתי ואעשנה פרוש מן היראה פרוש מן היצירה [חסר עוד פרוש אחד] ע"כ בנ"א ועי' בסוטה (דף כב) בגמ' ופרש"י ועיין בערוך ערך פרש:

הלכה ד
ח' **דברים רובן כו'**. נ"א נ"ב שבעה ולא מנה תשמיש כי היא דרך ארץ האמורה:

הלכה יב
[**עד שסיים משה את דברו**. נ"ב פי' כשקצף משה על אלעזר ואיתמר בניו הנותרים על שעיר החטאת ואמר משה להם מדוע לא אכלתם וכו' הן לא הובא וכו' והאריך בתוכחות והשיב אהרן בעבור בניו והמתין עד שסיים משה תוכחתו ואז וידבר אהרן אל משה וכו' כי יכול היה להשיבו מיד ולקצר דבריו של משה אלא ששתק כדי שלא ליכנס לתוך דברי חבירו. ומה שדרשו היש אומרים שאהרן משכו למשה חוץ לצבור כו' נ"ל שדרשו כן מיתורא דוידבר אהרן אל משה שהיה די שיאמר ויאמר אהרן שפשיטא שאל משה דבר ומדקאמר אל משה משמע אל משה לבדו אמר כן ולא לכל העדה וזה כשמשכו מתוך הצבור:

פרק לח

הלכה ב
אמר להן [**הואיל ואין**. כ"ה בדפו"י]. נ"ב נ"א אמר הקב"ה:

פרק מ

הלכה ח
קורא אותו קרן נקוב קיטועה. נ"ב [נ"א] היה קורא אותו קרא נקובה וקטע:
קיטועה. נ"ב נ"א קרא:

הלכה טו
אלא כיון שנשבה בו רוח כצ"ל:

פרק מא

הלכה ח

אוכל חולין בטהרה. כאן חסר בהעתק והיה כתוב עוד שם זה הלשון אמרה לו בתו של פלוני אהובך אמר המלך לעבדיו הפשיטו כליה והלבישו כלי מילת והושיבוה על מטות כסף וזהב הלכו עבדיו ועשו כן לימים סרחה הנערה על המלך אמר המלך איני מכה אותה ואיני הורגה אלא טלו מה שעליה והלבישוה כליה ותלך לבית אביה לקיים מה שנאמר ועמה הגלי לבבל בעזרא סימן ה':

כסף מצרים חזר למקומה וכו'. ולי אני תם ן' יחייא המגיה נראה שמה שחסר מתחלת מאמר זה הוא מה שאמרו חז"ל במסכת פסחים דף פ"ז ע"ב והביאו הילקוט במלכים סימן ר"ד במעט תוספת אולי היה כתוב כן בגירסתו וז"ל המאמר תני ר' חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה שאין ישראל יכולין לסבול אכזריות של ארמיים לפיכך הגלה אותן לבבל כו' ר"ח אמר כו' ר' יוחנן אמר מפני ששגרן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להיכן משגרה לבית אמה והיינו דר' אלכסנדרי דאמר שלשה חזרו למטעתן. ישראל וכסף מצרים וכתב לוחות. ישראל הא דאמרן נ"ב [כ"ה] בגמרא אבל הילקוט הוסיף וז"ל ישראל דכתיב ביהושע סימן כ"ב בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. וכתיב בעזרא סימן ה' וביתה סתריה ועמה הגלי לבבל. כסף מצרים דכתיב ויהי בשנה וכו' כתב הלוחות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוחות נשברו ואותיות פורחות עכ"ל המאמר. ופרש"י ז"ל כסף מצרים שבזזו ישראל בצאתם ממצרים כדכתיב וינצלו את מצרים. ובימי רחבעם עלה שישק מלך מצרים ונטל את כל האוצרות עכ"ל רש"י ז"ל. וזה שכתב רש"י ז"ל הוא מבואר יותר באורך בפי' ערבי פסחים (פסחים דף קי"ט ע"א) ע"ש: >והנה אין ספק אצלי שכך היה תחלת המאמר גם בזה כי פה הוא מונה הדברים של שלשה שלשה והיה מתחיל שלשה חזרו למקומן ישראל וכסף מצרים וכתב הלוחות. וחסרה חלוקת ישראל ובקל יוכל המעיין לראות כי המשל שהמשילו בגמרא מפני ששגרן לבית אמן שאמר על בבל הוא מה שנזכר בזה אמר המלך איני מכה אותה כו' ותלך לבית אביה. ושני המאמרים מקרא אחד דרשו. עם שיש לדקדק איך מביא ראיה מפסוק ועמה הגלי לבבל כי ידוע אצל הכל כי ועמה בלשון ארמי הוא כמו והעם בלשון הקדש וא"כ איך הוא דורש שהעם היה תחלתו מבבל דבשלמא לגמרא דידן דמייתי ראיה מפסוק בעבר הנהר ניחא אבל למאמר שלנו ולפי גירסת הילקוט היכי מוכח לה מהאי קרא והנראה לי הוא כי אם כוונת הפסוק היתה לומר והעם הגלה לבבל

היה ראוי להכתב ועמא באלף בסוף התיבה ומדכתב ועמה בה"א ובמפיק בה"א מורה שרוצה לומר עמה של בבל הגלה לבבל והוא דקדוק נכון:

הלכה ט

את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך וגו'. כצ"ל:

הלכה יד

ובלעם ודואג ואחיתופל כצ"ל:

הלכה טו

אין מצרפים אותם רשעים גמורים אין מצרפין אותם את מי מצרפין בינונים כו' של גיהנם בית שמאי אומרים יורדים לתוכה ונצרפין בה ומבצבצים ועולים ממנה שנאמר והבאתי כו' כצ"ל:

אני הצעיר תם ן' יחייא בלא"א החכם השלם הרופא המובהק כמהר"ר גדליה זלה"ה הגהתי הבבא הזאת של אבות דרבי נתן מספר כתיבת יד ישן נושן והשלמתי ההגהה בשלהי אלול שנת נרננה לה' ותודות ותשבחות לשמו הגדול אמן כן יהי רצון: